

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ

Για του θεάτρου-και της ψυχής-το καλό

Μετά από μια διετή ενσασχόληση με το σύγχρονο γαλλικό θέατρο («Τρίο σε μι μπεμόλ», «Τίτα-Λου», «Εσύ και τα σύννεφά σου», «Σε στενό οικογενειακό κύκλο»), η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» επιχειρεί φέτος να μας γνωρίσει με τρεις σημαντικές φωνές του σύγχρονου αγγλόφωνου θεάτρου. Προέταξε, μάλιστα, το έργο της ιρλανδικής καταγωγής Τιμπερλέικ Γουέρτενμπέικερ «Για της πατρίδας το καλό», που παρουσιάστηκε στο θέατρο «Αμαλία» από τα Χριστούγεννα ως τα τέλη Φεβρουαρίου, σε σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή.

Το έργο της Γουέρτενμπέικερ αποτελεί μια απόπειρα μεταφοράς στη σκηνή του μυθιστορήματος του Thomas Kenneally «Ο σκηνοθέτης», που, με τη σειρά του, βασίζεται σε ένα πραγματικό περιστατικό: πρόκειται για την πρώτη θεατρική παράσταση που δόθηκε στην Αυστραλία, από εξδριστους καταδίκους με τη συμπάρταση του κυβερνήτη Φίλιπ. Το θεατρικό έργο αποτελείται από πλήθος σκηνών, που μοιράζονται ανάμεσα σε συζητήσεις των Αγγλων αξιωματικών, σε συγκρούσεις αξιωματικών - καταδίκων και σε σπαράγματα από τις δοκιμές της κωμωδίας του Τζωρτζ Φαρκούαρ «Ο στρατολόγος» που πρόκειται να ανεβάσουν οι κατάδικοι, με τη σκηνοθετική επίβλεψη του αξιωματικού Ραλφ Κλαρκ.

Η Γουέρτενμπέικερ έχει ρίξει το θάρος στην αντιπαράθεση των αξιωματικών, στην επίμονη προσπάθεια ορισμένων να ματαιώσουν την παράσταση, στη θάναση συμπεριφορά τους προς τους καταδίκους. Θέλησε να φωτίσει ιδιαίτερα τις νέες ιδέες του Ραλφ Κλαρκ και του κυβερνήτη Φίλιπ, γνήσιων φορέων του ευρωπαϊκού διαφωτισμού: έδωσε μεγάλες διαστάσεις στην ανθρώπινη αντιμετώπιση των καταδίκων - τέλος, τόνισε το λυτρωτικό ρόλο του θεάτρου, που, δρώντας υπόγεια και

«Για της πατρίδας το καλό» της Τιμπερλέικ Γουέρτενμπέικερ από την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» σε σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή στο θέατρο «Αμαλία»

ανεπαίσθητα, μεταμορφώνει τους φοβισμένους, ακοινωνήτους, επιθετικούς καταδίκους σε ομάδα με στόχους, όνειρα, αλληλεγγύης. Αυτή, βέβαια, η προσέγγιση σήμαινε αυτόματα τη δημιουργία ενός θεάτρου λόγου, που συχνά ρέπει προς τη ρητορεία: με άλλα λόγια, το «Για της πατρίδας το καλό» διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για μια παράσταση έντονα διαφορετική και ενοχλητικά απροσδόκητη.

Αυτόν τον μεγάλο κίνδυνο απέφυγε με πολλή προσοχή και μαεστρία η σκηνοθέτης της παράστασης. Η Γλυκερία Καλαϊτζή κίνησε τους ηθοποιούς σε χαμηλούς τόνους, φροντίζοντας να περνά απαρατήρητη η αφύσικη, πολλές φορές, ρητορεία του κειμένου. Αντίθετα, σε σκηνές στις οποίες ο λόγος κυλούσε πιο αβίαστα, όπως στις δοκιμές του «Στρατολόγου» η Καλαϊτζή έδωσε όλη την τρέλα και το μεθύσι της προετοιμασίας μιας θεατρικής παράστασης. Συμπαροστάτες της σ' αυτό το δύσκολο εγχείρημα βρήκε τόσο το σκηνογράφο - ενδυματολόγο Απόστολο Βέττα όσο και το φωτιστή Στράτο Κουτράκη: ο πρώτος έστησε ένα λειτουργικό σκηνικό, που με ταχύτητα άλλαξε από κυβερνήσει σε ζούγκλα και από κρατητήριο σε δωμάτιο αξιωματικών, χρησιμοποιώντας πολύ απλά μέσα (πανιά και πατάρια): ο δεύτερος, πάλι, με μια επιλογή

φωτοσκιάσεων και απαλών χρωμάτων δημιούργησε μια ατμόσφαιρα υποβολής, δίνοντας ζωή και αξία στα σκηνικά αντικείμενα.

Αν όμως, για κάτι χρειάζεται να εκτιμηθεί η δουλειά της Πειραματικής Σκηνης είναι το ενιαίο -κατά το δυνατό- υποκριτικό της ύφος. Πέρασε πολύς καιρός - κοντά δέκα χρόνια - από την εποχή της «Τραπεζαρίας» του Γκέρβυ, που ο θίασος είχε να επιδείξει σε πολυπρόσωπο έργο (έντεκα ηθοποιοί για δεκαεπτά ρόλους), παρόμοια ερμηνευτική συνοχή. Υπήρξαν άτυχες στιγμές, όπως η συνομιλία των αξιωματικών στο δάσος, στην αρχή του έργου, αλλά σε γενικές γραμμές το μέτρο, η αποφυγή του θερμπαλισμού και του στόμφου και η αργή αλλά μεθοδική παρουσίαση των χαρακτήρων σημάδεψαν την παράσταση. Ο Κωστής Δημάκης, η Μένη Κυριάκογλου, ο Νίκος Λύτρας, η Ρούλα Μανισσάνου, ο Στάθης Μαυρόπουλος, η Στέλλα Μιχαηλίδου, ο Γιάννης Μόχλας, ο Δημήτρης Ναζίρης, ο Δημήτρης Σακατζής, η Εφη Σταμούλη και ο Λευτέρης Τεκτονίδης χάρισαν πνοή σ' έναν λόγο περισσότερο δοκιμαστικό παρά θεατρικό και έδωσαν σάρκα και οστά σε σκίες μάλλον παρά σε ολοκληρωμένους χαρακτήρες: άλλοι περισσότερο κι άλλοι λιγότερο δοκίμασαν τα εκφραστικά τους μέσα και δοκιμάστηκαν σ' ένα κείμενο δύσκολο για τη σκηνή.

Σαν το καράβι - μινιατούρα της αρχής, που ταξιδεύει πάνω από τα κεφάλια των θεατών, για να μετατραπεί στιγμιαία σε σκηνή - κατάστρωμα, με μια έξυπνη κινηματογραφική εστίαση της προσοχής στα συμβάντα πάνω στο καράβι, οι ηθοποιοί και όλοι οι συντελεστές της παράστασης επικέντρωσαν την προσοχή τους στη μαγεία του θεάτρου και στη λειτουργία του στην ανθρώπινη ψυχή: και μας πρόσφεραν μια δουλειά που διδάσκει, αλλά δεν κατηχεί. Γιατί το θέατρο το αγαπάμε με την ψυχή μας, κι όχι με το μυαλό μας.

Γιώργος Φράγκογλου